

Utenriksanalyse: Afghanistan kan bli Natos grav

Myskult 9-15.11.2007

STEIN TØNNESSON Historiker og fredsforsker. Direktør ved Institutt for freds- forskning (Prio). Interesseområder: fred (i både snever og utvidet forstand), Kinas fremvekst som stormakt, «krigen mot terror».

Vesten har kjørt seg fast i Midtøsten, og det skyldes Osama bin Laden.

Uten 11. september ville det ikke ha stått amerikanske og europeiske styrker i Irak og Afghanistan i dag. Ingen ville drømt om å gjøre nasjonsbygging i Afghanistan til en hovedsak for Nato.

Mens Condoleezza Rice prøver å få i stand en avtale mellom Israel og det som er igjen av den palestinske selvstyremyndigheten, foregår Midtøstens egentlige drama lenger øst. Irakerne fikk med nød og neppe en grunnlov i 2005, men har ikke kunnet hindre borgerkrig eller sette opp

▲ Afghanistan: Angela Merkel besøker tyske soldater.

ket Ahmadinejad, som nylig byttet ut lederen for Irans nasjonale sikkerhetsråd med en av sine egne. I Europa er det nå uenighet i spørsmålet om FN-sanksjonene mot Iran bør utvides.

Irans sikkerhetsmessige stilling ble kraftig forbedret da Saddam Hussein falt i 2003, skjønt iranerne kjenner seg inneklemt mellom de amerikanske styrke-

noen egentlig statsmakt. Halvannen til to millioner mennesker har flyktet til Jordan og Syria. USAs neste president vil måtte fortsette å krige. Nå forventes til og med USA å hjelpe Tyrkia med å bekjempe kurdisk gerilja i det relativt fredelige Nord-Irak.

USA har nå 168 000 soldater i Irak og 22 000 i Afghanistan. 7000 av de sistnevnte hører til Operasjon Enduring Freedom, 15 000 til Natos ISAF-styrker. Natos øvrige 26 000 soldater er fra 37 ulike land.

Mens amerikanerne blir mer og mer overlatt til seg selv i Irak etter hvert som partene trekker seg ut, er byrdene så likeliggende

fordelt i Afghanistan at resultatet blir et taktisk sammensurium uten felles strategi. Ingen er fornøyd med det de gjør, men ingen vil heller være først til å stikke av. Alle beklager seg over Kabul-regjeringens ineffektivitet og korrupsjon.

Krigen i Irak har svekket USAs globale innflytelse. Afghanistan kan bli Natos grav.

Krigene i Irak og Afghanistan påvirker også Pakistan og Iran. Da USA velter Taliban i 2001 og satte inn Hamid Karzai i Kabul, fikk USA hjelp fra alle Afghanistans naboland, men støttet seg først og fremst til Pakistans Pervez Musharraf, kuppgeneralen

Verken okkupasjonen av Afghanistan eller Irak har bidratt til noen stabilisering av Midtøsten eller Vest-Asia. Vestens intervensjoner har snarere destabilisert regionen. Nå kan vi bli stemplet som frendtlige okkuperanter for flere tiår fremover. Det vil påvirke forholdet til ulike innvandrergrupper i Europa, og det vil svekke Vestens evne til å spille en tillitsbyggende rolle i internasjonal diplomati.

Så vel i FN som i andre fora vil Kina, India, Russland, Brasil og andre kunne overta noe av Vestens tidligere rolle som premissleverandør for multilateralt samarbeid. Vesten sitter nemlig

som tok makten i 1999.

Punjabien Musharraf har siden balansert på stram line mellom antiamerikanske islamister i Pakistans innlandsprovinser og en demokratisk opposisjon i de rikere områdene mot kysten. Avhengigheten av USA svekker Musharraf. Sist helg innførte han unntakstilstand. Blir det kaos i Pakistan, blir det også mer kaos i Afghanistan.

Iran nærmet seg USA i 2001, men USA svarte med å utrope Iran til medlem av «ondskapens akse». Prestestyret har beholdt kontrollen med landet sitt, men undertrykkingen av opposisjonen er skjerpet, og innad er det

dragkamp mellom flere leirer. Mahmoud Ahmadinejad (president siden 2005) fører en uansvarlig økonomisk politikk, som kun er mulig så lenge oljeprisen holder seg på et høyt nivå. Han utfordres av et politisk sentrum rundt ekspertrådets nye leder Akbar Hashemi Rafsanjani (president 1989–97) og av reformvennene rundt Mohammad Khatami (president 1997–2005).

Irans øverste leder, Ali Khamenei, som etterfulgte ayatollah Khomeini i 1989, foretrekker å opptre som en fryktsom sfinx. Snart heller han til den ene fløyen, snart til den andre.

Striden med USA og EU om anriking av uran ser ut til ha styr-